ПРОГРАМА ЕКОУЧИЛИЩА

Информационна брошура
за училищата

ОТПАДЪЦИ И ЗАМЪРСЯВАНЕ

Медиен партньор
Dariк

С подкрепата
на МОН и МОСВ

Кампанията “Влез в зеления кръг” е съвместна инициатива на Девин ЕАД и Българско Движение „Син флаг“ за въвеждане на програма „Екоучилища“ в България.
Тя има за цел да изгради най-голямата мрежа от Екоучилища на Балканския полуостров и да подготви бъдещото поколение на България като активни граждани, които поемат обществената отговорност за опазване на околната среда.

ДЕВИН ЕАД (създадена през 1992 г)

„Девин“ ЕАД е лидер на пазара за натурална изворна и минерална вода в България, която вече 30 години свързва хората и природата за един по-здравословен живот.
Основен приоритет на компанията е да има положително въздействие върху света. Мисията на „Девин“ ЕАД е да използва силата на бизнеса за разрешаване на социални и екологични проблеми, и да вдъхновява и други компании да се присъединят към устойчивата трансформация на бъдещето.
През 2022 компанията получава международното признание B-Corp сертификат като част от трансформацията на глобалната икономика в интерес на човека, общността и планетата Земя.

https://www.devin-bg.com/

Българско Движение Син флаг (създадено през 1993 г)

Българско Движение “Син флаг” е нестопанска, неправителствена организация, която работи в сферата на екологичното образование. Тя е основана на доброволчески принцип и си е извоювала място в авангарда на екологичните организации в България с дейности и инициативи, посветени на опазването на околната среда. В своята 30-годишна история Българско Движение „Син флаг” е предпочитан партньор на национални и международни организации в реализацията на съвместни инициативи и очаква нови предизвикателства в сферата на екологичното образование, опазването на околната среда и задълбочени сътрудничества със съмишленици, за да превърнем заедно света в едно по-добро място.

www.blueflag.bg

FFE (създадена през 1981 г)

Фондацията за екологично образование (FEE) е една от най-големите организации за екологично образование в света, с над 100 организации-членове в 81 страни. Със своя опит от над 40 години чрез своите пет програми - Екоучилища, Син флаг, Учим за гората, Млади репортери за околната среда, Зелен ключ тя обръща внимание на неотложните заплахи от изменението на климата, загубата на биоразнообразие и замърсяването на околната среда, и предлага методи за справяне с тях.
Образователните програми на Фондацията дават възможност на младите хора да създадат екологично съзнателен свят чрез подход, базиран на решения, и са световно признати за насърчаване на устойчиви бизнес практики и опазване на природните ресурси.

www.fee.global

ЕКОУЧИЛИЩА И ОТПАДЪЦИ И ЗАМЪРСЯВАНЕ

Този материал е разработен за учители и ученици и цели да ги информира и насочи към успешното прилагане на програмата „Екоучилища“ по темата Отпадъци и замърсяване..

Програмата „Екоучилища“ включва седем основни стъпки. Това са: (1) Екокомитет, (2) Екопреглед, (3) План за действие, (4) Мониторинг и оценка, (5) Работа по учебната програма, (6) Информиране и включване и (7) Екокод.

Предметът се включва лесно в учебната програма на началните и на средните училища.

- Темата е особено актуална и е част от учебната програма в началните и средните училища;
- Боклуците са видим проблем; както учениците, така и местната общност ще забележат подобрения във външния вид и имиджа на училището;
- Това е добра отправна точка за насърчаване на чувството за лична гордост и отговорност.

При първото прилагане на програмата „Екоучилища“ от вас се очаква да въведете седемте стъпки, както е описано в наръчника, и да постигнете напредък в намаляването на боклука и отпадъците в училището. Не забравяйте, че идеите за дейности, описани в тази брошура, са само отправна точка – много е вероятно да разработите някои интересни и иновативни собствени идеи.

Не забравяйте да разгледате форума на vedri.bg, където ще намерите примери от други училища. Можете да ни изпратите свой собствен казус, за да го добавим към селекцията.

Боклук

Кое наричаме боклук?

Боклук са всички отпадъци, които се изхвърлят не в контейнер или в кошче, а направо върху улицата или по земята. Това може да са също и отпадъци, които вятърът е довял от домашни празненства, пикници, ресторанти, или открити сметища. Най-често срещания по земята боклук са фасовете от цигари. Други обичайни за окото боклуци са найлоновите торбички, многобройните опаковки от чипс, пластмасовите кутии от различни видове храни, стъклените бутилки или запушалки от бутилки, пластмасови бутилки от минерална вода, алуминиеви кутийки от газирани напитки, метални консервни кутии и т.н.

Факти за боклука:

- Замърсяването винаги е причинено от хората, това са отпадъци на неподходящо място, например на пешеходната пътека или в училищния двор.
- Боклукът разваля външния вид на нашите градове и села.
- Боклукът е опасен за здравето:

Хранителните отпадъци могат да привлекат плъхове и мухи, които могат да разпространят болести.

Счупените бутилки и кутии, оставени на обществени места, могат лесно да доведат до наранявания.

Отпадъците могат да убият животните. Оставен сред природата, найлонов плик може да задуши язовец или птица, а малко животно, например мишка, може да влезе в бутилка и да се удави или да не може да излезе обратно.

Ако не почистите след кучето си, това може да попречи на използването на местата за отдих, а наличието на паразита Toxocara canis в кучешките изпражнения представлява сериозна заплаха за здравето на учениците.

- Боклуците остават дълго време около нас. Разграждането на алуминиевите кутии може да отнеме от 80 до 100 години. Разграждането на обелката на банана може да отнеме две години.

Какво са отпадъците?

Отпадъците са това, което оставяме, когато имаме повече, отколкото можем да използваме: не можем да изядем храната, която пристига с контейнери, затова тя се превръща в отпадък; не можем да носим обувки с дупки, така че когато ги сменим, те се превръщат в отпадък; ако не изядем цялата храна в чинията си, тя се превръща в отпадък;

Йерархия на управлението на отпадъците

① Предотвратяване:
(най-приемлива опция)

предотвратяването на отпадъците при източника или елиминирането на отпадъците, преди да бъдат създадени, е предпочитаният метод за управление на отпадъците – Наистина ли трябва да купите този продукт или услуга? Наистина ли се нуждаете от всички тези опаковки?

② Минимизиране:

Минимизирането на отпадъците (или намаляването на отпадъците) често се смесва с предотвратяването на отпадъците. Помислете за ситуации, в които можете да поддържате, поправяте, споделяте или продавате на следващ ползвател. Купете само количеството, което ще използвате.

③ Повторна употреба:

Може ли опаковката или продуктът да бъдат използвани отново, когато престанете да ги ползвате? Например, даване на втори живот на пликове с етикети за повторна употреба, използване на химикалки за многократно пълнене вместо такива за еднократна употреба, замяна на чаши за еднократна употреба с такива, които се мият. Купете само количеството, което ще използвате.

④ Рециклиране:

Рециклирането е преработката на произведени продукти, за да се осигури материал за направата на нови, като се използва по-малко енергия и се причинява по-малко замърсяване в сравнение с използването на нови суровини. Важно е да не забравяте да избирате продукти, произведени от рециклирани материали, когато е възможно.

⑤ Възстановяване на енергия:

От процесите на третиране на отпадъците може да се извлече енергия за производство на електроенергия, като същевременно се намаляват обемът и теглото на отпадъците. Настоящите техники включват изгаряне с възстановяване на енергията, анаеробно разграждане и депониране на газ от сметища.

⑥ Изхвърляне:

(най-неприемлива опция)

В момента девет от десет чувала с отпадъци в Ирландия попадат в около 34 сметища в цялата страна. Освен депониращите газове и утайките, допълнителните въпроси, свързани с депонирането, включват въздействието на транспортирането на отпадъците и възможното изчерпване на депата в бъдеще. Понастоящем 62,5 % от битовите отпадъци се депонират на сметища. ЕС въведе законодателство, според което депонирането трябва да бъде последната възможност за обезвреждане на отпадъци, като на първо място трябва да се разглеждат други възможности, като рециклиране, минимизиране, предотвратяване и повторна употреба. Това се дължи на ограниченото пространство за депониране на отпадъци.

Намаляване на отпадъците в училище

Първата стъпка към намаляване на количеството отпадъци във вашето училище е да разберете колко отпадъци произвежда училището ви и откъде идват те. Това е стъпка 2 от Програма „Екоучилища“: Екологичен преглед. След като сте установили колко отпадъци се произвеждат във вашето училище и как се произвеждат, можете да потърсите начини за намаляване на тези отпадъци.

Как хората могат да намалят отпадъците до минимум?

Всеки може да предприеме мерки за намаляване на отпадъците като използва или консумира по-малко.

Помислете какво купувате и задайте на себе си (и на класа си) следните въпроси:

- Наистина ли имам нужда от това?
- Дали купувам по прищявка и дали утре ще ми омръзне?
- Мога ли да го взема назаем от някой друг?

- Мога ли да го споделя? Мога ли да го взема под наем или на лизинг за кратък период от време и да го върна?

  Когато приключа с него, има ли някой друг, който би могъл да го използва?

  Издръжлив ли е продуктът? Мога ли да купя продукт с по-дълъг живот?

Предотвратяване и минимизиране

- Използвайте функцията за двустранно копиране на фотокопирната машина.
- Помислете, преди да печатате – проверихте ли правописа на документа?
- Използвайте обща информационна табела за разпространяване на информация.
- Избягвайте да използвате продукти за еднократна употреба, купувайте дълготрайни стоки, а не такива с кратък живот.
  – напр. презареждащи се батерии, енергоспестяващи крушки.
- Опитайте се да поправите счупените предмети, вместо да ги изхвърляте.
- Купувайте насипни продукти, когато е възможно.
- Кажете „НЕ“ на найлоновите торбички, използвайте торбички за многократна употреба.
- Избягвайте прекомерно опакованите полуфабрикати.
- Купувайте насипни и концентрирани продукти, когато е възможно.
- Избирайте продукти в опаковки за многократна употреба или подходящи за рециклиране.
- Избягвайте да използвате фолио и алуминиево фолио. Вместо това използвайте кутия с капак.
- Когато участвате в проучвания, отбелязвайте с отметка в квадратчето, че не желаете допълнителни материали по пощата.

ПРОГРАМА ОТ 7 СТЪПКИ

Eco-Schools

Стъпка 1

Създаване на Екокомитет

Екокомитет е движещата сила по пътя към Зеления кръг и първата стъпка към сертифицирането като Екоучилище.
Той управлява работата по екологичните инициативи.

Каквато и да е формата му, той трябва да покрива целите, изброени по-долу, и да се управлява от учениците:

- гарантира, че цялото училище знае за инициативата и получава редовно информация за новостите
- следи за разработване, прилагане и мониторинг на политиката на училището за околната среда, която да отговаря на екологосъобразните мотиви на училищната общност
- играе водеща роля при извършване на първоначални и последващи екологични проучвания на околната среда (Стъпка 2)
- гарантира, че всички членове на училищната общност (особено учениците) са представлявани в процеса на вземане на решения
- осигурява връзка между ученици, учители, висш ръководен състав и цялата училищна общност и, в идеалния случай, местната общност, за интегриране на програмата в рамките на Плана за развитие на училището за постигане на Глобалните цели за развитие

Няма определен начин за организиране на комитета. Той може да се реализира чрез номинации от директора или учениците, като в него се включи и група, която вече е била активна по екологични инициативи в училището. Учениците трябва да бъдат определени (или в идеалния случай да са избрани на училищни избори), така че да представляват цялото училище.

Членове могат да бъдат:

- ученици от всеки клас (учениците да имат най-голямо представителство)
- член на училищното настоятелство
- учители
- родител или настойник
- непедагогически персонал напр. портиер, счетоводител, мениджър поддръжка, медицински фелдшер
- представител на местната общност
- представител на местна екологична организация

Колко често се събира еко комитетът, се решава от училището. Някои училища са установили, че в началото, докато програмата се организира, срещите трябва да са по-чести.
Комитетът трябва да води протоколи от срещите си и да записва взетите решения. Решенията трябва да се съгласуват на Педагогически съвети, както и с всички класове и да се изнасят на табло на видно място в училището. Ключовите проблеми трябва да се обсъждат на училищни събрания, както и с широката общественост, когато е възможно. Препоръчва се протоколите от срещите да се водят от учениците и те да са отговорни за разпространяване на информацията относно взетите решения.

Ако вашето учебно заведение е начално училище или детска градина, формалните срещи с толкова малки деца няма да са много практични. Въпреки това членовете на Комитета могат да обсъждат теми, да вземат решения и да информират останалите за конкретни проекти.

Стъпка 2

Екологичен преглед

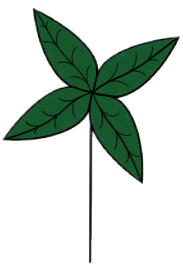

Работата започва с оценка на състоянието на околната среда на училището. Тя е от решаващо значение за разбирането на реалното състояние на околната среда в училище и осигурява основата на плана за действие. (стъпка 3)

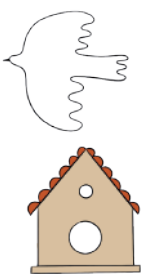
Като начало училищата могат да оценят количествено въздействието си само по темата, върху която работят (например количеството на отпадъци, които генерира училището; количеството хартия, което се консумира; електрическа енергия, която се потребява; дали нещо се рециклира и т.н.) или пък да обхванат всички области, в които училището може да има въздействие върху околната среда, а именно:

- Вода
- Енергия
- Отпадъци и замърсяване
- Биоразнообразие

След това училището трябва да окачестви информацията с работа, като например, какви видове отпадъци произвеждат и къде в училището се генерират най-много отпадъци (хартия от ксерокса, отпадъци от опаковки, обяд и т.н.).
Училището може също така да предприеме преглед, който включва по-широката общественост (напр. да се проучи степента на рециклиране у дома; да се проучи отношението на общността към изменението на климата и т.н.). Един от най-важните аспекти на оценката е да се уверите, че резултатите са добре документирани, показани и разпространени. Информационните табла в училището са едно чудесно място за разпространяване и обмен на резултати.

Оценката на околната среда ще гарантира, че няма съществени области, които да са пренебрегнати, и ще помогне на учениците и по-широката училищна общност да разбират действителното състояние на средата в училището.

Препоръчва се оценка на околната среда да се прави веднъж годишно с цел да се измери и оцени продължаващия напредък на екологичните показатели на училището. По този ефективен начин може да се сравнят резултатите с първоначално поставените цели, което ще даде ясна представа за цялостния напредък на училището по отношение на екологичните цели и ще помогне за планиране на бъдещи екологични дейности.

Накратко, вашият преглед на околната среда трябва:

- Да даде ясна представа за потреблението на вода в училището преди изпълнението на Програмата „Екоучилища“
- Да се извършва от учениците, когато и където е възможно.

Екологичният преглед и проучването на боклуците са важни стъпки при изпълнението на Програма „Екоучилища“.

Екологичен преглед
Контролен списък на боклуците

По-долу е представен отворен контролен списък, в който се разглежда въздействието на училището върху околната среда във връзка с боклука. Този контролен списък има и образователна функция, тъй като процесът на събиране на данни повишава осведомеността и ви дава основа за разработване на вашия план за действие. На всеки въпрос в контролния списък може да се отговори с „Да“ или „Не“. „Не“ означава, че е възможно подобрение. След това могат да се определят количествени цели за областите, в които е необходимо подобрение. Моля, не се колебайте да добавите свои собствени въпроси, за да разгледате конкретна област, свързана с вашето училище.

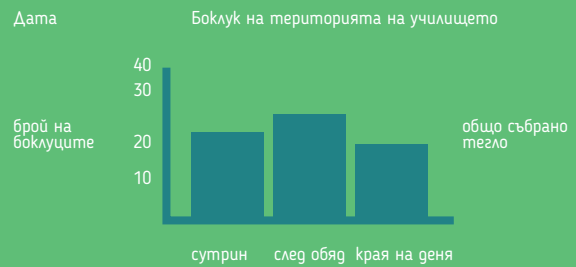
Въпрос	Да	Не	План за действие
Има ли вашето училище проблем с боклука?	◯	◯	
Има ли училището ви правила за боклука?	◯	◯	
Чисто ли е вътре в училището?	◯	◯	
Има ли места, където боклукът е особено много?	◯	◯	
Има ли моменти от деня/седмицата, в които замърсяването е особено голямо?	◯	◯	
Дали боклукът идва предимно от вътрешността на училището?	◯	◯	
Има ли достатъчно кошчета за боклук в училището?	◯	◯	
Има ли достатъчно кошчета за боклук пред училището?	◯	◯	
Дали са на правилните места?	◯	◯	
Дали някои видове отпадъци са по-често срещани от други?	◯	◯	
Провеждано ли е някога проучване на боклука във вашето училище?	◯	◯	
Участвате ли в местни или национални събития („Национално пролетно почистване“) за справяне с боклука?	◯	◯	
Включена ли е темата за боклука в училищния етос/учебната програма?	◯	◯	
Посещавал ли е някога училището специалист по отпадъците от местната власт?	◯	◯	

Проучване на боклука

Проучванията на боклука за оценка на размера на проблема могат да включат учениците и да допринесат за дейностите по учебната програма. Проучванията могат да бъдат разработени така, че да отговарят на всички възможности и възрасти. При обикновени проучвания може да се отчита боклука по видове и резултатът да се изложи на табло. Училището може да бъде разделено на лесно разпознаваеми зони, като например пътеката до главния вход или училищния двор. Различни класове могат да носят отговорност за всяка област.

Проучване на боклука на територията на училището

- Вземете ръкавици, торба за събиране, плана/картата на училищния терен.
- Всеки път, когато намерите боклук:
  - ▶ Сложете го в торбата за събиране.
  - ▶ Отбележете къде се намира на плана/картата и нарисувайте ключ.
  - ▶ Водете си отчет за всеки боклук и времето за събиране.
  - ▶ В края на деня претеглете торбата с боклук
  - ▶ Направете таблица, в която показвате всичко, което сте открили
  - ▶ Разгледайте плана/картата и помислете за причините, поради които боклукът се събира на определени места.

Количествено определяне на вашето проучване на боклука

Могат да бъдат предприети и по-обстойни проучвания на боклука. Районът на проучването (напр. цялото училище) може да бъде разделен на няколко обекта. Всеки обект (напр. училищен двор, игрище, класни стаи, столова и т.н.) може да бъде оценен с A, B, C или D. След това можете да превърнете оценките в цифрова система, при която обект с оценка A получава 3 точки, с оценка B – 2 точки, с оценка C – 1 точка, а с оценка D – 0 точки. Оценката за района на проучването (напр. цялото училище) се получава, като се съберат оценките за всеки обект, разделят се на максималната възможна оценка за целия район на проучването и след това резултатът се умножи по 100. По-долу е даден примерен лист за проучване.

Дата 10-11 ч. / вт. 18.10.22		Време сухо / студено / ветровито	Проучващи Мария, Иван
Място	**Клас**	**Резултат**	**Коментар/най-често срещани предмети**
Училищен вход	А	3	Много чисто, без видими боклуци
Столова	Б	2	Няколко пакетчета от чипс и опаковки от бонбони
Училищен двор	В	1	Кутии от напитки, дъвки, опаковки от чипс и бонбони
Стая за персонала	А	3	Много чисто, без видими боклуци
Общо		9	

От четирите обекта, разгледани в горния пример, имаше два обекта с клас А, един с клас Б и един с клас В. Общият резултат в този случай е (3x2)+(2x1)+(1x1) = 9. Максималният възможен резултат в този случай е (3x4) = 12. Следователно общият резултат е [(9/12) x100] = 75. Резултатите трябва да се сравняват преди и след въвеждането на мерките за борба с боклука, а повторните проучвания са чудесен начин за наблюдение на напредъка. Общ резултат от 85 или повече точки се счита за показател за среда без отпадъци. Въпреки това целта на всяко училище трябва да бъде отличен резултат от 100 точки.

Учениците могат да проектират въпросник за проучване на нагласите на хората към боклука заедно с проучването на боклука. Обсъдете предложения въпросник в час и постигнете съгласие за целта му.

Екологичен преглед

Контролен списък на отпадъците

Следва отворен контролен списък, който разглежда въздействието на училището върху околната среда във връзка с отпадъците. Този контролен списък има и образователна функция, тъй като процесът на събиране на данни повишава осведомеността и ви дава основа за разработване на вашия план за действие. На всеки въпрос в контролния списък може да се отговори с „Да“ или „Не“. „Не“ означава, че е възможно подобрение. След това могат да се определят количествени цели за областите, в които е необходимо подобрение. Моля, не се колебайте да добавите свои собствени въпроси, за да разгледате конкретна област, свързана с вашето училище.

Въпрос	Да	Не	План за действие
Предотвратяване/минимизиране			
Има ли политика за закупуване на материали, като например тоалетни кърпички, канцеларски материали, книги, тефтери и др.?	○	○	
Има ли училището имейл адреси/номера на мобилни телефони за семействата?	○	○	
Използва ли училището информационни табла/брошури, за да предоставя информация на персонала вместо отделни бюлетини?	○	○	
Има ли моменти от деня/седмицата, в които замърсяването е особено голямо?	○	○	
Насърчават ли се учениците да избягват излишните опаковки в обяда си?	○	○	
Избират ли се продукти с дълъг живот пред такива с кратък? Купуват ли се материали в големи опаковки, за да се избегне прекомерното им опаковане?	○	○	
Съхраняват ли се копия/записи на диск, а не на хартия? Използва ли се хартията двустранно?	○	○	
Повторна употреба/рециклиране			
Прилага ли се политика първо за повторна употреба, а след това за рециклиране?	○	○	
Запазват ли се старите пликове за повторна употреба?	○	○	
Случайните записки пишат ли се на отпадъчна хартия?	○	○	
Рециклира ли се отпадъчната хартия от офиса?	○	○	
Разполага ли и използва ли училището съоръжения за рециклиране? Ако да, какви материали се рециклират?	○	○	
Училището разполага ли с място за компостиране или с контейнер за компост?	○	○	
Включена ли е темата за отпадъците и тяхното минимизиране в училищната етика/учебната програма?	○	○	

Одит на отпадъците

Учениците могат да анализират отпадъците, генерирани от училището; в много случаи това може да се направи, без да се борави с боклука. Те могат да оглеждат кофите за боклук и да задават въпроси на пазача, домакина или друг помощен персонал. След това учениците могат да проучат начини за избягване или намаляване на отпадъците.

Добра отправна точка е да зададете следните въпроси: Колко кофи, торбички и т.н. напускат училището за депото за отпадъци всяка седмица? Възможно ли е училището да използва контейнери за компост за зелените отпадъци? Възможно ли е качественото училищно обзавеждане да се ремонтира, вместо да се заменя?

Одитът на отпадъците би трябвало да ви покаже:

- Колко отпадъци се произвеждат и откъде идват.
- Какви материали се съдържат в потока от отпадъци.
- Кой ги събира и колко струва това.
- Кой е отговорен за управлението на отпадъците и как се обработват отпадъците в училището.
- Каква степен на предотвратяване на образуването на отпадъци, повторна употреба и рециклиране вече е въведена и какви са възможностите за допълнително предотвратяване на образуването на отпадъци.

Събиране на данни

Ако е необходимо, учениците, които провеждат проучването, могат също така да разделят, претеглят и анализират съдържанието на отпадъците – разбира се, при спазване на подходящи предпазни мерки и използване на защитни ръкавици. Данните могат да бъдат представени под формата на графики или вградени в проста електронна таблица. Не трябва да се забравя, че отпадъците могат да варират през различните периоди на седмицата и годината. Могат да се определят предмети за повторна употреба (напр. пластмасови контейнери и бутилки, картонени кутии) и рециклиране (напр. бутилки, хартия и кутии). Някои видове отпадъци не са подходящи за повторна употреба или рециклиране.

След като сте определили видовете и количествата отпадъци, произвеждани в училището, ще трябва да анализирате как се управляват отпадъците в училището и дали училището има политики за намаляване на отпадъците чрез редуциране, повторно използване и рециклиране. Тази информация може лесно да бъде получена чрез прост въпросник, който може да бъде предаден на отговорните лица за училищните отпадъци.

Стъпка 3

План за действие – изготвяне и изпълнение

Планът за действие е ядрото на работата и трябва да се разработи и съобрази с резултатите от оценката на състоянието на околната среда.

Информацията от екологичния преглед се използва, за да се идентифицират приоритетните области и да се изготви план за действие, който да поставя постижими и реалистични цели и крайни срокове, за подобряване състоянието на околната среда в определени аспекти, чрез изброяването на проблемите, срокове за справяне с тях и разпределение на отговорностите по тях.

Където е възможно, планът трябва да е обвързан с учебните дейности, да се оценят разходите и да се фиксират начините за мониторинг и оценка на резултатите.
И тук учениците трябва да се включат активно в дейностите по съставянето му.

Убедете се, че целите, които поставяте са реалистични и постижими. Не се опитвайте да бъдете прекалено амбициозни, защото непостигането на целите влияе демотивиращо на учениците. Ако оценката на околната среда във вашето училище набелязва няколко зони за действие, не се опитвайте да се справите с всички едновременно – степенувайте ги по важност, като ги разделите на възможни за постигане в краткосрочен, средносрочен и дългосрочен план.

План за действие

Планът за действие е в основата на програмата „Екоучилища“. Това е поредица от конкретни цели за подобрение в рамките на определен период от време. Когато е възможно, следва да се определят количествени цели напр. намаляване на отпадъците за депониране с 60 % за 9 месеца. Планът за действие винаги трябва да се разработва въз основа на резултатите от екологичния преглед.
Планът за действие, ако е възможно, трябва да е свързан с учебната програма и да съдържа реалистични и постижими цели. Тези цели трябва да бъдат конкретни и количествено измерими, когато е възможно, с предложени дати за изпълнение, които ще покажат реален успех. Успехът повишава увереността и засилва ентусиазма за поставяне на последващи цели.
Изключително важно е да определите начина, по който ще наблюдавате и измервате напредъка си, като това трябва да бъде включено в плана ви за действие. Опитайте се да включите всички членове на комитета в разработването на плана за действие и колкото е възможно по-голяма част от училището в неговото изпълнение.

Планът за действие не е преглед на вече извършената работа, а списък на бъдещите цели и задачи на вашата програма и подробно описание на действията, които трябва да бъдат изпълнени (и от кого) в конкретни срокове, за да се постигнат тези цели и задачи.

В обобщение, вашият план за действие трябва да:

- Бъде разработен от резултатите от прегледа;
- Съдържа реалистични и количествено измерими цели и задачи с времеви рамки, където е възможно. Тези цели трябва да бъдат изведени в горната част на плана за действие;
- Бъде под формата на таблица (като примера на стр. 20), в която се посочва действието, отговорното лице или група и срокът за изпълнение;
- Да се постави на таблото за обяви на вашето „Екоучилище“

Примерен план за действие

Цел: Намаляване на отпадъците от училищата за депониране с 40 % за 6 месеца

Действие	Отговорно лице / група	Времева рамка	Постигнато
Свържете се с доставчика на отпадъци, за да получите контейнери за рециклиране в училището.	Пазач	В рамките на следващата седмица.	○
Свържете се с местните власти за получаване на контейнер за компост за училището.	Координатор на Екоучилища	До края на септември.	○
Организиране на система от 3 кошчета за отпадъци в класните стаи.	Координатор на Екоучилища, Екокомитет	През следващите 2 месеца.	○
Организиране на екипи за охрана на кофите за боклук – екипи от ученици, които проверяват кофите за боклук и гарантират, че всички кофи са празни.	Екокомитет, всички класове.	През следващите 2 месеца.	○
Изготвяне на плакати за контейнерите, които да информират учениците и персонала какви материали се поставят във всеки контейнер.	5-ти и 6-ти клас.	До края на октомври.	○
Организирайте „Ден без отпадъци“ в училище, за да подчертаете количеството отпадъци, които обикновено се произвеждат от всички.	Координатор на Екоучилища, Екокомитет	До 21 ноември.	○
Информиране на родителите за целите на Програма „Екоучилища“ и насърчаване на рециклирането у дома - училищен бюлетин.	Директор	Септември.	○
Насърчаване на използването на кутии за обяд в училище.	Екокомитет, учители, директор.	В ход	○

Идеи за действие

Боклук

- Организирайте патрули за боклука, за да насърчите учениците да изхвърлят боклука си в кошчето.
- Разделете площта на училищния двор така, че всеки клас да отговаря за участък, в който да съсредоточи зелените дейности, като например почистване.
- Организирайте конкурс за плакат, за да повишите осведомеността за проблемите, свързани с боклука, както на местно, така и на национално ниво.
- Насърчавайте учениците да намалят количеството на отпадъците, които се образуват от пакетирания обяд, например като херметични контейнери за многократна употреба вместо опаковки за еднократна употреба.
- Попитайте училищния пазач и/или чистачите за съвет как най-добре да се справите с проблема с боклука в училището.
- Свържете се с местната администрация, за да организирате посещение на завод за преработка на отпадъци или образователен център, където да научите за проблемите с боклука и как най-добре да ги предотвратите.

Отпадъци

- Вижте какви съоръжения за рециклиране има в района.

  Проверете дали училището може да послужи като място за изграждане на съоръжения за рециклиране.
- Уверете се, че фотокопията са подвързани.
- Извършване на проучване на закупената хартия и определяне на разходите за рециклирани алтернативи.
- Избягвайте прекалено опакованите продукти и се опитвайте да купувате неопаковани стоки.
- Купувайте продукти, произведени от рециклирани материали, когато и където е възможно.

- Използвайте нарязана отпадъчна хартия за защитна опаковка.
- Опитайте се да въведете „седмица за намаляване на отпадъците“ в училището, напр. понеделник – ден за намаляване на отпадъците, вторник – компостиране, сряда – опазване на околната среда, четвъртък – нулев боклук, петък – размяна на книги.
- Обучавайте хората как да използват правилно фотокопирната машина.

Стъпка 4

Мониторинг и Оценка

Мониторингът на вашата програма „Екоучилища“ ще гарантира, че напредъкът по отношение на целите се проверява, правят се промени, когато е необходимо, и се отбелязва успехът.

Мониторингът и оценката дават надеждност на програмата „Екоучилища“. Както беше споменато по-горе, те трябва да се разработват успоредно с плана за действие. Доколкото е възможно, учениците трябва да извършват мониторинга. Това ще им помогне да се почувстват по-отговорни за програмата. (Освен това учителите имат повече от достатъчно работа за себе си!). Мониторингът е жизненоважен за идентифициране на областите в плана за действие, които могат да бъдат подобрени и променени. Това подпомага ефективността и се отразява на по-нататъшните действия и новите цели. Той също така повишава осведомеността на цялото училище, като изтъква успехите на вашата програма „Екоучилища“. Може да осигури фактора „добро настроение“ за постиженията и напредъка до момента и продължаване на мотивацията и участието на общоучилищно ниво.

Накратко, вашата програма за мониторинг и оценка трябва да бъде разработена успоредно с плана за действие;

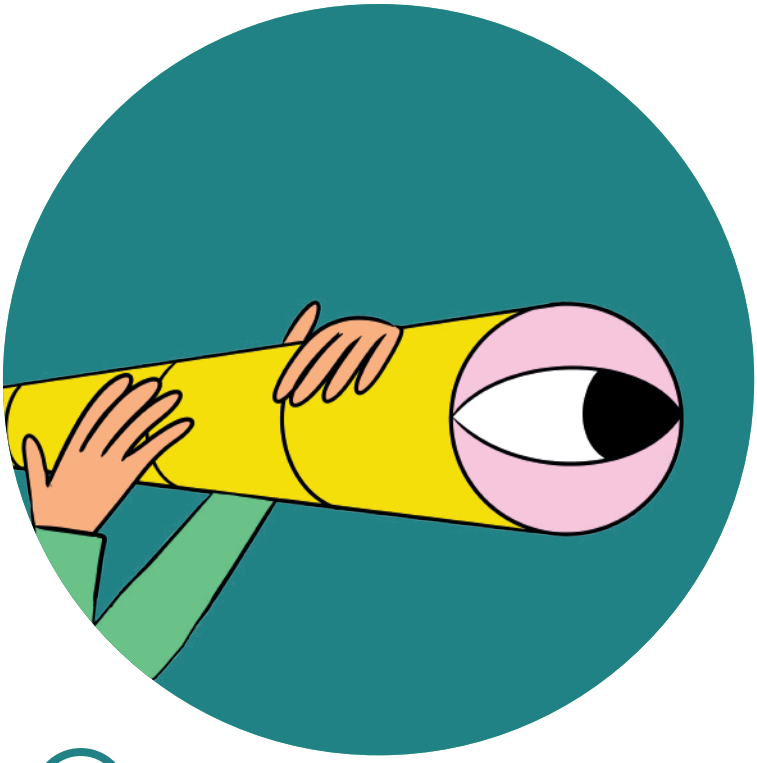
- Да се извършва от учениците, когато и където е възможно;
- Използва същата мерна единица за ефективност, както при прегледа на околната среда, за да можете да направите сравнение с първоначалните данни;
- Внесе информация в плана си за действие, за да определите областите, в които е необходимо да се направят корекции и подобрения, когато и където е необходимо;
- Повиши вероятността (или намали на необходимото време) за постигане на целите, формулирани в плана за действие;
- Популяризирайте програмата (напр. като се поставят графики, диаграми и др. на таблото за обяви на вашето зелено училище, в бюлетина и др.).

Оценката се прави на база на направения мониторинг на изпълнението. Оценяването на успеха на дейностите ви ще ви помогне да разберете дали се налага да направите промени в Плана за действие.
Данните от мониторинга ще ви помогнат да разберете дали екологичните ви дейности са постигнали целите си и дали са били ефективни или не.
Един много ефективен начин за оценка на вашите цели е да се извърши отново цялостна оценка на състоянието на околната среда. Сравняването на новите отговори с първоначалните ще ви даде ясна представа за цялостния прогрес на училището по отношение на екологичните цели и ще ви помогне да планирате бъдещите дейности.

При постигане на целите, задължително отпразнувайте успеха. Празнуването е силна мотивация. Отпразнувайте постиженията на училището със статии във вестници, бюлетини, по време на училищни събития. Освен създаване на общо усещане за успех, което поддържа темпото на дейностите по проекта, тези тържества предоставят чудесна възможност за привличане на вниманието към програмата Екоучилища.

Стъпка 5

Връзка с учебната програма

Освен подобряване на статута на програмата, свързването на дейностите на Еко училища с учебната програма гарантира пълното ѝ интегриране в рамките на училищната общност.

Общата стратегия предполага интегриране на екологичните дейности в съществуващата учебна програма, а не представянето на изцяло нов предмет. В допълнение към увеличаване на информираността за околната среда, интегрирането на екологичното образование в конкретен предмет обогатява въпросния предмет и по този начин го прави по-интересен.

Интегрирането е трудна задача. То зависи от това как е структурирана учебната програма и от желанието на учителите да се включат в инициативата.

Ето няколко примера за интегриране на дейностите по Програма Еко училища:

- обсъждане на различните аспекти на специфични проблеми на околната среда
- писане на доклади и водене на протоколи по време на срещите
- писане на писма до политици, образователни институции, обществени лидери, вестникарски редакции, интернет платформи и др.
- разработване на проекти/ правене на проучвания с международно участие

Математика

- Предоставяне на ситуации от реалния живот за математически анализ (напр. одит на отпадъците в училище).
- Използвайте диаграми и графики.
- Въведение в управлението на бази данни.

Български език и литература

- Източник на теми за есета, поезия и др.
- Насърчава комуникационните умения, публичното говорене, дебатите.
- Потенциал за много дейности, включващи говорене и писане.

География

- Развийте критично разбиране на проблемите на околната среда на местно и глобално ниво.
- Изследвайте човешката и природната среда (земеползване, устойчиво управление на ресурсите и др.)
- Насърчете комуникацията на идеи, писането на доклади и представянето.

Музика

- Създайте инструменти от рециклирани материали.
- Създайте текстове и песни за информиране по въпросите на отпадъците и боклука.

Наука

- Изследва материалите и техните свойства.
- Предлага научен подход към решаването на проблеми.
- Насърчава отговорността за околната среда и популяризирането на устойчивото развитие.
- Насърчава комуникацията на идеи, писането на доклади и представянето им.

ОТПАДЪЦИ И ЗАМЪРСЯВАНЕ

История

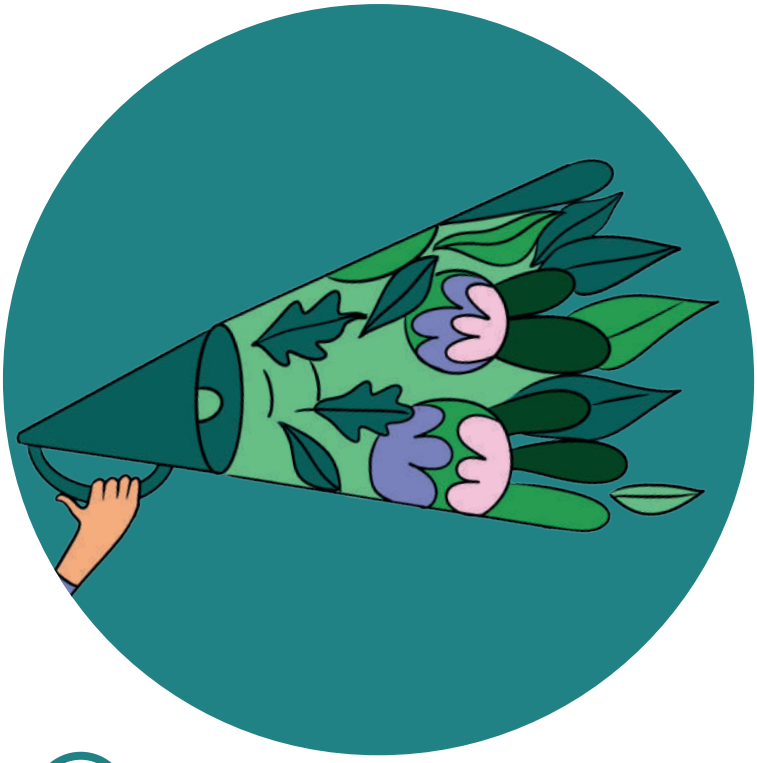
- Проучете промените в отпадъците с течение на времето.
- Направете връзка с развитието на материалите и промените в начина на живот и обществото.

Изкуство

- Създаване на плакати/монументални рисунки/мода за повишаване на осведомеността за околната среда.
- Използване на отпадъчни материали за създаване на произведения на изкуството в клас.

Стъпка 6

Информираност и включване

Една от основните цели на кампанията е да разпространява информация за дейностите ви, свързани с опазване на околната среда – както в училището, така и в цялата общност, за да гарантира включването на повече хора.

Дейностите не бива да са съсредоточени само в училището, учениците трябва да използват идеите и в домовете си.

Включването на широката общественост носи със себе си много ползи. Родителите, съседите, бизнесът и местните власти могат да са източници на съвети, информация, практическа помощ и финансова подкрепа. Това е и идеална възможност за промотиране на училището - чрез бюлетини, прессъобщения, Дни на отворени врати.
Един от най-лесните начини да включите в дейностите цялото училище е организирането на ежегоден „Ден (или седмица) на действие“. Това е възможност за всички в училището – ученици, учители, непедагогически персонал – да се организират да работят заедно за постигането на някои от целите в училищния План за действие. „Дните на действие“ трябва добре да се планират, за да се разпределят отговорностите по организацията.

Участието на всички в екологичните дейности на училището е от съществено значение. Дейности като рециклиране, пестене на енергия и вода, намаляване на отпадъците могат да са успешни само ако всички са включени в тях.

Да разпространи посланието на Програма Екоучилища в цялото училище и в по-широката общност чрез постоянна реклама и участие в „Глобални дни на действието“.

Методите за информиране на училището и по-широката общност могат да включват:

- Поставяне на табло за обяви на Програма „Екоучилища“ на видно място, за да го виждат учениците и посетителите
- Използване на интеркома, за да съобщавате актуализации или да обявявате „факт на седмицата, свързан с водата“ или „съвет на седмицата за пестене на водата“
- Използване на събрания за обявяване на успехите в постигането на целите или за представяне от децата на техните изследвания и резултати
- Използване на училищния или местния бюлетин за популяризиране на програмата или, ако е възможно, създаване на специален бюлетин „Екоучилище“
- Изложби на работата по проекта както в училище, така и в по-широката общност
- Използване на местната преса и радио
- Въпросници / проучвания
- Листовки и информационни съвети, изпратени до семействата (вижте раздела за ресурси на нашия уебсайт за съвети за пестене на вода в училище и в дома и градината)
- Поканете гост-лектори
- Включете в дейностите родители, баби и дядовци, членове на общността
- Ден на отворените врати
- Глобални дни на действието
- Схема „изпрати съобщение на родител“
- Група за грижи за крайбрежието
- Национално пролетно почистване

„Глобални дни на действието“ е основен компонент на Програма "Екоучилища" и възможност за учениците, персонала и по-широката общност да се обединят, за да работят заедно за постигането на някои от целите, заложени във вашия план за действие. Това е ден, в който цялото училище работи заедно по текущата си тема.

Ползите от „Глобални дни на деиствието“ включват:

- Повишаване на осведомеността за Програма „Екоучилища“ в училището и извън него.
- Включване на по-широката общност. Могат да бъдат привлечени родители, съседи, местни фирми и местната власт. Те могат да дадат съвет, практическа помощ, пари или подаръци. Това ще бъде и отлична реклама за училището.

Идеи за „Глобални дни на деиствието“ по тема Вода:

- Поканете гост-лектор в училището.
- Научете учениците да провеждат експерименти с вода.
- Съсредоточете се върху работата по учебната програма, свързана с водата, за деня.
- Дисплеи на проекта.
- Дисплеи с изкуство и занаяти.
- Тематично обучение по темата Вода.
- Посещение на пречиствателна станция за вода.
- Посещение на хидроцентрала, водноелектрическа централа, водохранилище и др.

- Почистване на плажа/реката.
- Тематично маскарадно облекло.
- Ден за обяд с тема ниско ниво на водите с цел повишаване на осведомеността близо до истинска вода.
- Фотографски конкурс и изложба.
- Воден маршрут из училището с разглеждане на информационни табла и произведения на изкуството, свързани с водата.
- Пиеса/музикален спектакъл и т.н. на водна тематика.

Информационното табло е важен елемент от Стъпка 6 и е важно училището да има информационно табло, което да е изложено на видно място и да се актуализира постоянно.

В обобщение, информирането и включването на училището и по-широката общност трябва да:

- Гарантира, че както училището, така и по-широката общност са напълно информирани за напредъка на Програма „Екоучилища“;
- Обхваща възможно най-много медийни източници, напр. телевизия, интернет, радио, училищен бюлетин, табло за обяви и др;
- Насърчава по-голям брой ученици и членове на общността да се включат в Програма „Екоучилища“.

Стъпка 7

Екокод

Екокодът, който ще създадете, трябва да демонстрира по ясен, оригинален и творчески начин ангажираността на вашето училище да подобри околната среда.

Екокодът трябва да е запомнящ се и да е познат на всички в училището.

Екокодът трябва да изброява главните цели на Плана ви за действие, покривайки реалните действия, които учениците и персоналът възнамеряват да предприемат. Важно е учениците да участват в създаването на Екокода, защото така ще придобият чувство за отговорност към ценностите, които той представя.

Съдържанието на Екокода трябва да се преглежда ежегодно, за да се гарантира актуалността му по отношение на екологичните цели на училището.

Формата на Екокода зависи изцяло от училището. Той може да е списък със изявления, акростих, песен/рап, поема.

Екокодът следва да бъде поставен на видно място в училището, напр. във всяка класна стая, в коридорите, на информационните табла и в учителската стая. Може дори да го разпространите чрез местните медии и до широката общественост.

МИСЛОВНА КАРТА

Дейност за координиращи учители

Мисловната карта е разработена като лесен начин за генериране на идеи чрез асоциации. За да създадете мисловна карта, обикновено започвате от средата на страницата с централната тема и от тази точка тръгвате навън във всички посоки, за да създадете разрастваща се диаграма, съставена от ключови думи, фрази, понятия, факти и цифри.

Начинът, по който ви предлагаме да използвате идеята за мисловна карта, за да си помогнете в работата по Програма „Екоучилища“, е като се запознаете с това, което вашите колеги вече правят в класната стая и което може да е свързано с темата, по която работите в момента.

По време на срещата на персонала трябва да представите накратко темата „Екоучилища“, да раздадете лепящи се листчета, за да могат колегите ви да напишат какво планират да работят през годината в своя клас, което може да се свърже с темата. Те могат да бъдат залепени около обяснението на темата. Така се създава много проста и бърза мисловна карта, която ще осигури участието на цялото училище и ще запознае всички в училището с темата, която разглеждате в момента.
Тя ще се свърже с това, което вече се случва, и може да даде възможност на други класове да покажат работата, която вършат в класната стая. Мисловната карта може да бъде разширена и по време на срещите на Екокомитета.

Създаване на разширена версия на първоначалната мисловна карта заедно с Екокомитета:

1. Поставете темата в центъра на страницата, на шрайбпроектора или на бялата дъска. Може да ви е по-лесно да поставите страницата си отстрани, в хоризонтална ориентация, което е по-лесно за рисуване.

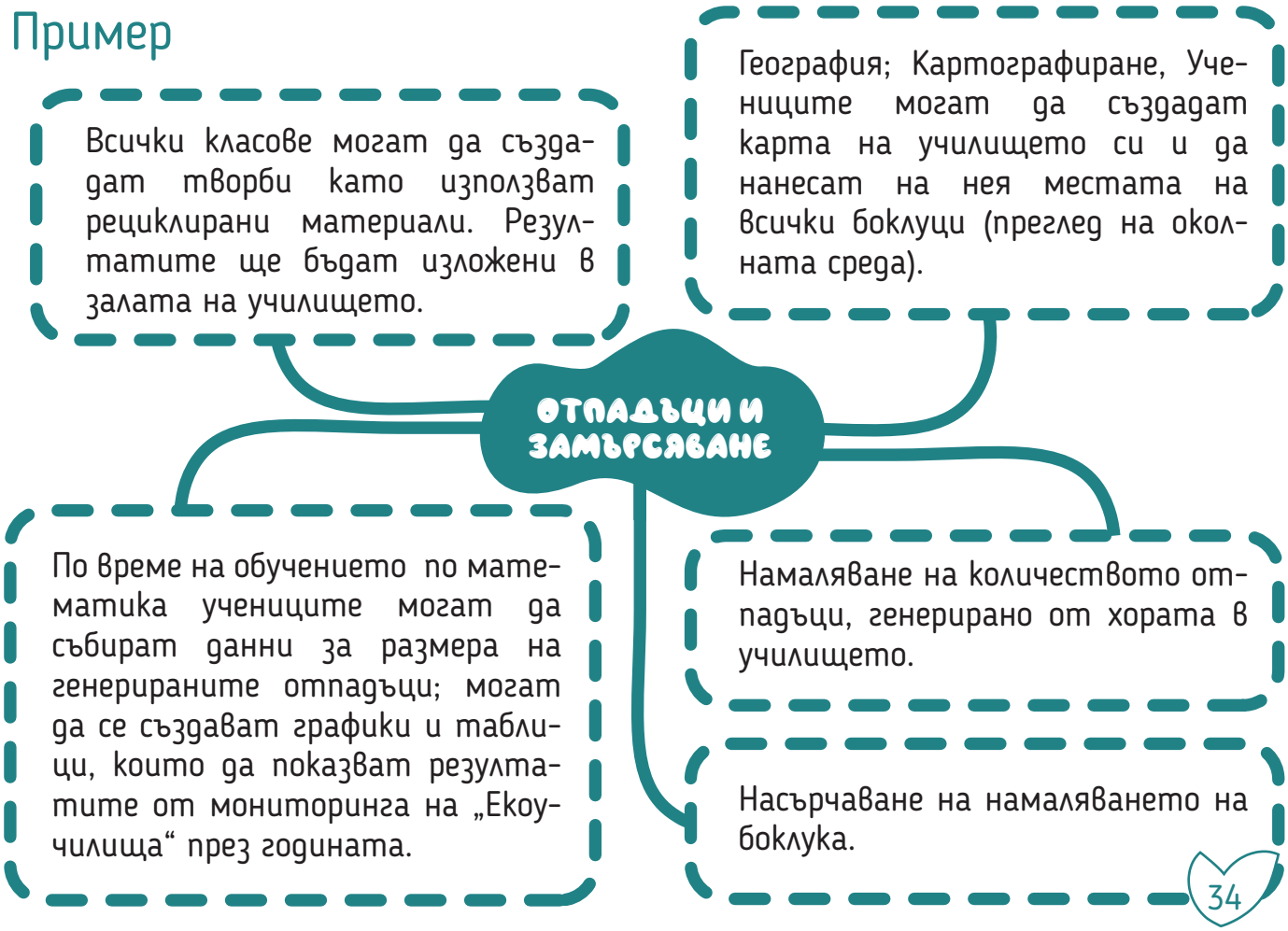
2. Използвайте линии, стрелки, балони, разклонения и различни цветове, за да покажете връзката между темата и това, което вашите колеги вече правят със своите класове.

3 Това трябва да е бърза дейност; трябва да пишете и/или рисувате бързо, без много паузи. Искате мислите на децата да се леят с лекота. Вероятно първите идеи, които ви хрумнат, ще бъдат най-добрите. В началните етапи на мисловното картографиране е важно да обмислите всички възможности, дори и тези, които смятате за твърде амбициозни.

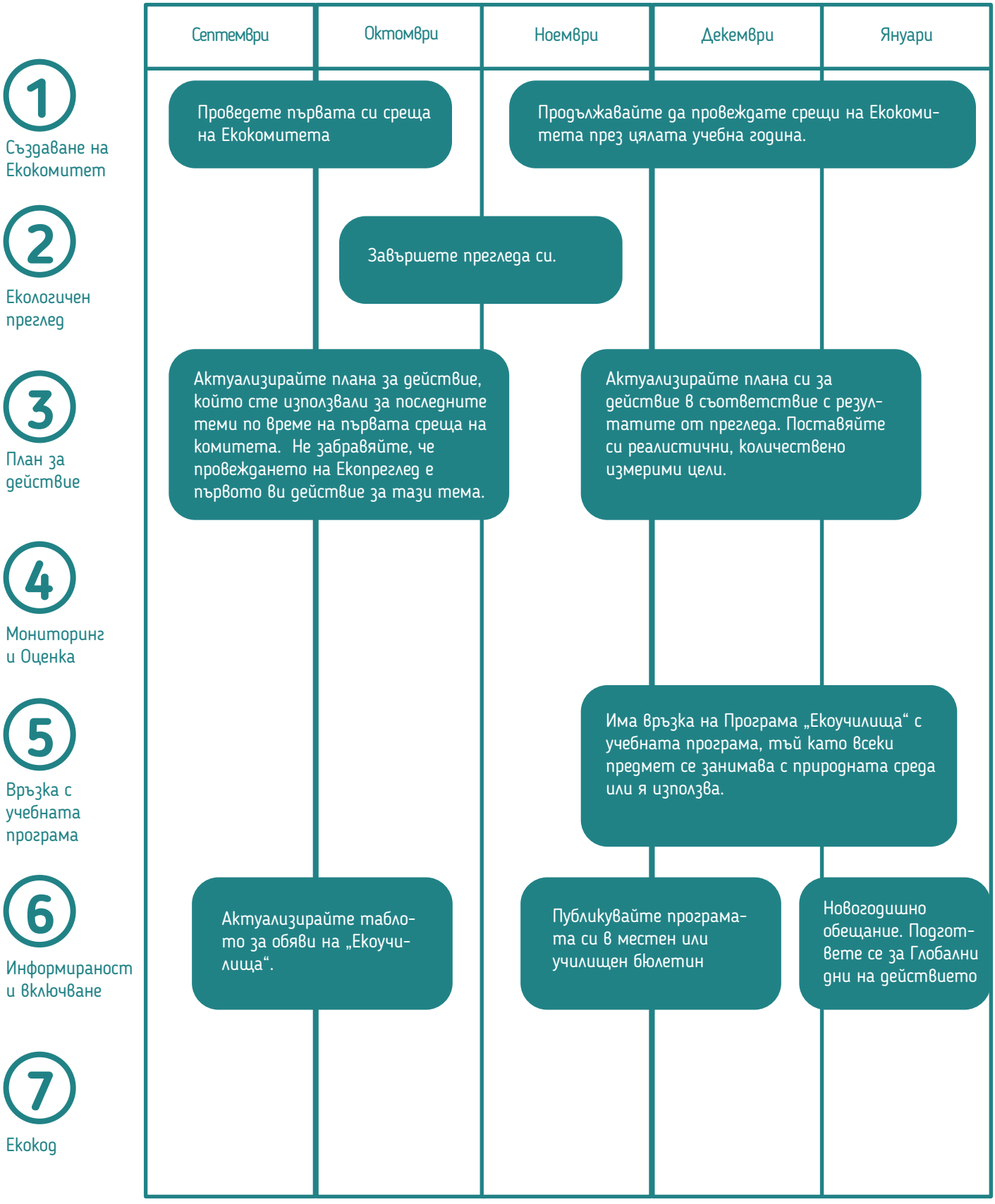
4 Изберете различни цветове, които да символизират различни неща, напр. зелено – за нещо, което трябва да включите в работата си в Програма „Екоучилища“, синьо – за други добри идеи, и червено – за нещата, които трябва да проучите, да проверите с колегите си или с директора, или просто смятате, че може да са твърде амбициозни. Често мисловните карти могат да бъдат чудесни за гледане, както и много информативни, така че може дори да помислите за поставяне на „готовия“ продукт на таблото за обяви. Тя със сигурност ще привлече много внимание, а това е точно каквото търсите!

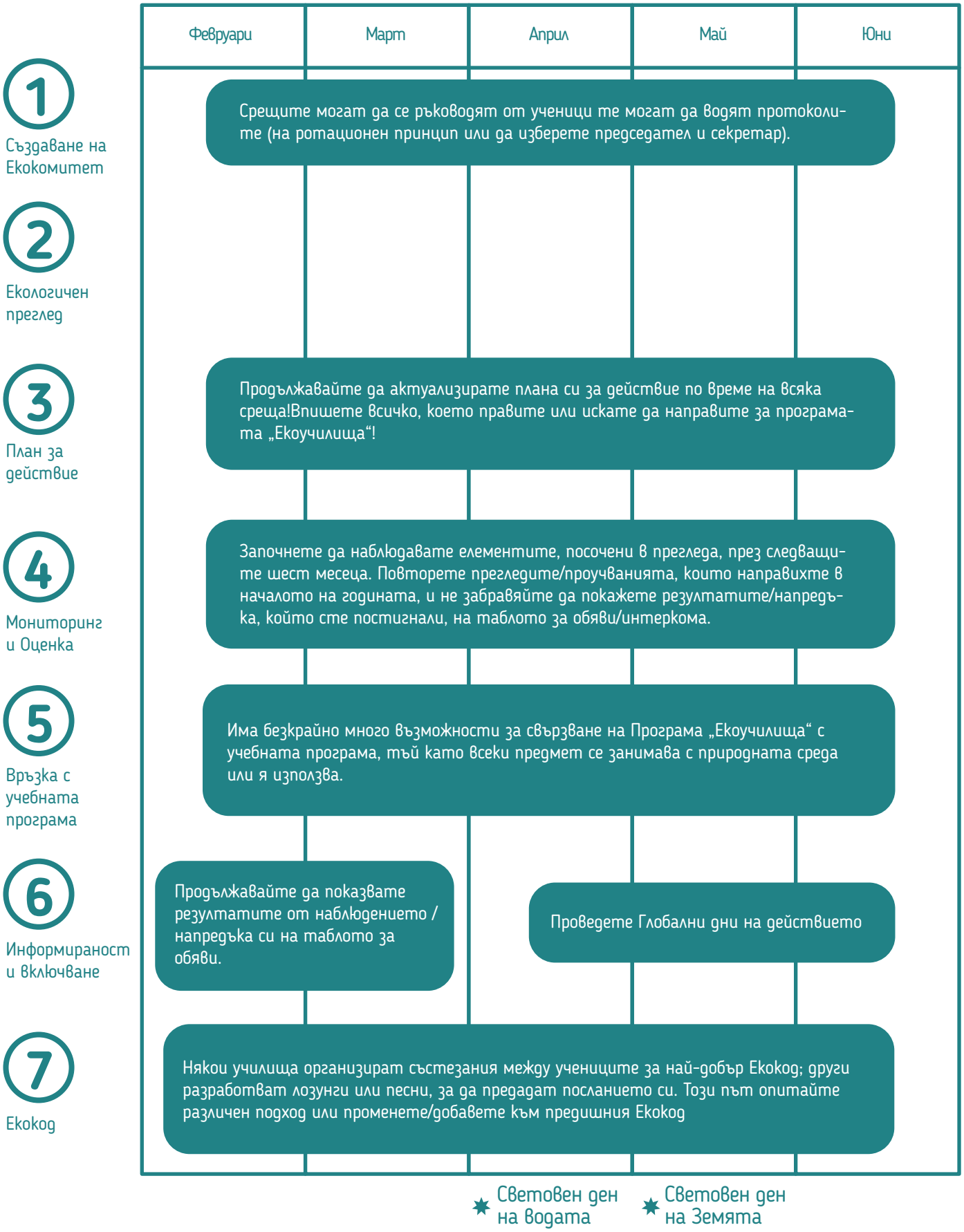
5 Оставете малко място на страницата си. Причината за това е, че вие, или още по-добре, други ученици и учители в училището, можете да продължите да добавяте към диаграмата си в продължение на определен период от време. Ако хартията с размер А4 е твърде малка, можете да използвате формат А3.

Пример

План на Програма „Екоучилища“: Година 1

Февруари
Март
Април
Май
Юни
1
Създаване на Екокомитет
Срещите могат да се ръководят от ученици те могат да водят протоколите (на ротационен принцип или да изберете председател и секретар).
2
Екологичен преглед
3
План за действие
Продължавайте да актуализирате плана си за действие по време на всяка среща!Впишете всичко, което правите или искате да направите за програмата „Екоучилища“!
4
Мониторинг и Оценка
Започнете да наблюдавате елементите, посочени в прегледа, през следващите шест месеца. Повторете прегледите/проучванията, които направихте в началото на годината, и не забравяйте да покажете резултатите/напредъка, който сте постигнали, на таблото за обяви/интеркома.
5
Връзка с учебната програма
Има безкрайно много възможности за свързване на Програма „Екоучилища“ с учебната програма, тъй като всеки предмет се занимава с природната среда или я използва.
6
Информираност и включване
Продължавайте да показвате резултатите от наблюдението / напредъка си на таблото за обяви.
Проведете Глобални дни на действието
7
Екокод
Някои училища организират състезания между учениците за най-добър Екокод; други разработват лозунги или песни, за да предадат посланието си. Този път опитайте различен подход или променете/добавете към предишния Екокод
Световен ден на водата
Световен ден на Земята